

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a articolului 307 din Codul penal
(răspunderea penală a judecătorilor)

(Sesizarea nr. 155g/2016)

CHIȘINĂU

28 martie 2017

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Tudor PANȚÎRU,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 20 decembrie 2016
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal, ridicată din oficiu de către completul judecătoresc permanent pentru examinarea contestațiilor împotriva hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor din cadrul Curții Supreme de Justiție în dosarul nr.3-10/16, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 20 decembrie 2016 de către completul de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

3. Autorul excepției de neconstituționalitate a pretins că articolul 307 din Codul penal, care stabilește drept componență de infracțiune *pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii*, vine în contradicție cu articolele 6, 22 și 116 alin.(1) din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 27 decembrie 2016 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului.

6. De asemenea, Curtea a solicitat opinia Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (în continuare – „*Comisia de la Veneția*”). La 13 martie 2017, Comisia de la Veneția a comunicat Curții Constituționale Opinia sa *Amicus Curiae* (CDL-AD(2017)002) referitor la răspunderea penală a judecătorilor, adoptată în cadrul celei de-a 110-a sesiuni plenare (Veneția, 10-11 martie 2017).

7. În ședința publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de dna Iulia Sîrcu, judecător al Curții Supreme de Justiție. Parlamentul a fost reprezentat de către Valeriu Kuciuk, șef Serviciul reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept în Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către Eduard Serbenco, viceministru al Justiției.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

8. În speță, un grup de cetățeni a inițiat desfășurarea unui referendum republican constituțional.

9. Comisia Electorală Centrală a constatat că nu au fost întrunite condițiile necesare pentru inițierea referendumului republican constituțional și a respins inițiativa.

10. Grupul de inițiativă a contestat hotărârea Comisiei Electorale Centrale în instanțele de judecată.

11. La 14 aprilie 2016 Curtea de Apel Chișinău a anulat hotărârea și a obligat Comisia Electorală Centrală să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional pentru revizuirea Constituției Republicii Moldova.

12. La 22 aprilie 2016, judecând recursul declarat de Comisia Electorală Centrală, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea Curții de Apel Chișinău și a pronunțat o nouă hotărâre, prin care a respins pretențiile grupului de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional.

13. La 24 mai 2016 Procurorul General interimar a sesizat Consiliul Superior al Magistraturii, solicitând acordul pentru pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală a judecătorului Curții de Apel Chișinău, D.M., pentru pretinsa săvârșire a infracțiunii prevăzute de articolul 307 din Codul penal. În motivarea demersului său, Procurorul General a invocat faptul că, prin hotărârea sa, Curtea Supremă de Justiție a constatat interpretarea eronată de către prima instanță a normelor legale și depășirea limitelor împuternicirilor date acesteia prin interpretarea Constituției și obligarea Comisiei Electorale Centrale de a adopta un act.

14. Prin Hotărârea nr. 369/17 din 31 mai 2016, Consiliul Superior al Magistraturii și-a dat acordul pentru pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală a judecătorului Curții de Apel Chișinău, D.M.

15. La 13 iunie 2016 D.M. a depus o cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului Superior al Magistraturii, prin care a solicitat anularea hotărârilor nr.368/17 și nr.369/17 din 31 mai 2016.

16. Prin încheierea Colegiului Curții Supreme de Justiție din 15 decembrie 2016 s-a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal și remiterea sesizării Curții Constituționale pentru soluționare.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

17. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr.78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 116

Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

18. Prevederile relevante ale Codului penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat M.O., 2009, nr. 72-74, art. 195) sunt următoarele:

Articolul 307

Pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii

„(1) Pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii

se pedepsește cu amendă în sumă de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(2) Aceeași acțiune:

a) legată de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

c) soldată cu urmări grave

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.”

19. Prevederile relevante ale Legii nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (republicată în M.O., 1998, nr.26-27, art.170) sunt următoarele:

Articolul 1

Judecătorul, purtător al puterii judecătorești

„[...] (3) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii.

(4) Judecătorii iau decizii în mod independent și imparțial și acționează fără niciun fel de restricții, influențe, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea oricărei autorități, inclusiv judiciare. Organizarea ierarhică a jurisdicțiilor nu poate aduce atingere independenței individuale a judecătorului.”

Articolul 19

Inviolabilitatea judecătorului

„(1) Personalitatea judecătorului este inviolabilă.

(2) Inviolabilitatea judecătorului se extinde asupra locuinței și localului lui de serviciu, vehiculelor și mijloacelor de telecomunicație folosite de el, asupra corespondenței, bunurilor și documentelor lui personale.

(3) Judecătorul nu poate fi tras la răspundere pentru opinia sa exprimată în înfăptuirea justiției și pentru hotărârea pronunțată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, vinovăția lui de abuz criminal.

(4) Urmărirea penală împotriva judecătorului poate fi pornită doar de către Procurorul General sau prim-adjunctul, iar în lipsa acestuia de către un adjunct în temeiul ordinului emis de Procurorul General, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile Codului de procedură penală. În cazul săvârșirii de către judecător a infracțiunilor specificate la art.243, 324, 326 și 330/2 ale Codului penal al Republicii Moldova, precum și în cazul infracțiunilor flagrante, acordul Consiliului Superior al Magistraturii pentru pornirea urmăririi penale nu este necesar.

(5) Judecătorul nu poate fi reținut, supus aducerii silite, arestat, percheziționat fără acordul Consiliului Superior al Magistraturii. Toate acțiunile procesuale în privința judecătorului, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, pot fi efectuate numai după emiterea ordonanței de pornire a urmăririi penale, cu respectarea garanțiilor instituite de normele constituționale și actele internaționale. Acordul Consiliului Superior al Magistraturii nu este necesar în caz de infracțiune flagrantă.

(6) Judecătorul poate fi supus sancțiunilor contravenționale numai de către instanța de judecată. Instanța de judecată informează în mod obligatoriu Consiliul Superior al Magistraturii despre faptul sancționării contravenționale a judecătorului.

(7) Judecătorul reținut, în cazul în care este bănuit că a săvârșit o contravenție, urmează a fi eliberat imediat după identificare.”

Articolul 21 Răspunderea disciplinară a judecătorilor

„(1) Judecătorii poartă răspundere disciplinară în modul stabilit de Legea nr.178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.

(2) Anularea sau modificarea hotărârii judecătorești atrage răspundere în condițiile Legii nr.178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor dacă judecătorul care a pronunțat-o a încălcat legea intenționat sau ca urmare a unei neglijențe grave.”

ÎN DREPT

20. Din conținutul excepției de neconstituționalitate, Curtea observă că aceasta se referă, în esență, la tragerea la răspundere penală a judecătorului, care a pronunțat cu bună-știință o hotărâre, sentință, decizie sau încheiere contrară legii.

21. Astfel, excepția de neconstituționalitate se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională conexe, precum separația puterilor în stat, independența și imparțialitatea judecătorilor în efectuarea actului de justiție și condițiile în care poate surveni răspunderea penală a judecătorului pentru actele adoptate.

A. ADMISIBILITATEA

22. Prin decizia sa din 27 decembrie 2016, Curtea a verificat întrunirea următoarelor condiții de admisibilitate:

(1) *Obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție*

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului penal, ține de competența Curții Constituționale.

(2) *Excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu*

24. Fiind ridicată din oficiu de către completul judecătoresc permanent pentru examinarea contestațiilor împotriva hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor din cadrul Curții Supreme de Justiție în dosarul nr.3-10/16, aflat pe rolul Curții Supreme de Justiție, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

(3) Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei

25. Curtea reține că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

26. Curtea reține că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie articolul 307 din Codul penal.

27. Curtea Supremă de Justiție, în încheierea prin care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, a menționat că, deși articolul 307 din Codul penal nu este o normă de aplicare directă în soluționarea cauzei, în baza acestei norme a fost formulat demersul Procurorului General interimar către Consiliul Superior al Magistraturii, care, prin Hotărârea nr. 369/17 din 31 mai 2016, și-a dat acordul pentru pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală a judecătorului din cadrul Curții de Apel Chișinău. În acest sens, Curtea acceptă argumentele autorului excepției de neconstituționalitate potrivit cărora există o legătură de cauzalitate între constituționalitatea articolului 307 din Codul penal și soluția care urmează a fi pronunțată în speță.

(4) Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate

28. Curtea reține că prevederile contestate nu au constituit anterior obiectul controlului constituționalității.

29. Urmând jurisprudența sa anterioară, Curtea va aborda problema de constituționalitate a prevederilor contestate, raportate la circumstanțele concrete ale litigiului principal, prin prisma normelor constituționale invocate de autorul excepției, luând în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în jurisprudența Curții Europene.

30. Prin urmare, Curtea apreciază că excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

31. Astfel, pentru a elucida aspectele abordate în excepția de neconstituționalitate, Curtea va opera cu prevederile articolului 116 alin.(1) combinat cu articolul 6 din Constituție, cu raționamentele expuse în jurisprudența sa și cea a Curții Europene, precum și cu principiile și standardele internaționale care guvernează independența judecătorilor.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 116 ALIN.(1) COMBINAT CU ARTICOLUL 6 DIN CONSTITUȚIE

32. Autorul excepției a pretins că norma contestată contravine prevederilor articolului 116 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora:

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”

33. La fel, autorul excepției de neconstituționalitate susține că prevederile contestate încalcă articolul 6 din Constituție, care prevede că:

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

1. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

34. Autorul excepției de neconstituționalitate consideră că prevederile articolului 307 din Codul penal, potrivit cărora constituie faptă infracțională pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii, afectează principiul separației puterilor în stat și principiul independenței judecătorilor.

35. Autorul excepției susține că judecătorii trebuie să se bucure de imunitate funcțională, imunitate față de urmărirea actelor întocmite în exercițiul funcției lor, cu excepția comiterii unei infracțiuni cu intenție. Imunitatea judecătorilor în fața răspunderii este o condiție necesară a independenței lor, atunci când exercită activități judiciare.

36. Totodată, în sesizare se menționează că imunitatea funcțională asigură administrarea justiției prin limitarea posibilității de exercitare a influenței factorilor din afara acestui proces. Acest mecanism constituie o garanție a separației judiciarului de celelalte puteri, iar imunitatea

judecătorească este un factor important în statele în care democrația și mecanismele concepute pentru separarea puterilor nu au fost consolidate încă.

37. Autorul excepției susține că imunitatea funcțională protejează judecătorii împotriva influențelor grupurilor politice, a provocărilor, a represiunii sau presiunilor externe. Scopul ei este să protejeze integritatea judecătorilor în fața unei eventuale răzbunări din partea persoanelor care au fost judecate.

2. Argumentele autorităților

38. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, independența judecătorilor nu presupune o imunitate absolută în materie penală. Ei pot fi atrași la răspundere penală atât pentru săvârșirea infracțiunilor de drept comun, cât și pentru cele comise în exercitarea profesiei intenționat și cu rea-credință.

39. În opinia prezentată, Guvernul a menționat că politica punitivă a statului nu constituie o imixtiune în activitatea puterii judecătorești, or, atunci când nu își exercită atribuțiile judiciare, judecătorii pot fi trași la răspundere penală.

40. Potrivit Guvernului, răspunderea penală conform articolului 307 din Codul penal urmează a fi aplicată doar în cazul în care judecătorul știe cu certitudine că hotărârile, sentințele, deciziile sau încheierile pronunțate de el sunt ilegale sau atunci când acestea au la bază încălcări substanțiale de natură materială sau procesuală.

41. Parlamentul, în opinia scrisă, a menționat că judecătorul soluționează cauza exclusiv în baza legii și în limitele ei. Prin urmare, pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii constituie una dintre cele mai grave infracțiuni împotriva justiției.

3. Aprecierea Curții

3.1. Principii generale privind independența judecătorului

42. Curtea reține că dispozițiile constituționale privind separația puterilor în legislativă, executivă și judecătorească (art.6), privind independența, imparțialitatea și inamovibilitatea judecătorilor instanțelor judecătorești (art.116 alin.(1)), privind stabilirea prin lege organică a organizării instanțelor judecătorești, a competenței acestora și a procedurii de judecată (art.115 alin.(4)) definesc statutul juridic al judecătorului în Republica Moldova și consacră justiția ca o ramură independentă și imparțială a puterii de stat.

43. Puterea judecătorească este unul dintre cei trei piloni fundamentali ai statului democratic modern, egali ca importanță. Pentru a-și putea îndeplini îndatoririle pe care le are, puterea judecătorească trebuie să fie independentă față de puterea legislativă și cea executivă, fapt care implică libertate față de orice influență care poate fi exercitată de acestea (HCC nr. 23 din 25 iulie 2016, § 56).

44. Independența puterii judecătorești este elementul-cheie în ceea ce privește garantarea drepturilor și libertăților omului în conformitate cu legea și, prin urmare, nu reprezintă un scop în sine. Această independență derivă și din scopul de a asigura un proces echitabil, care impune instanțelor judecătorești condiția de a fi independente (HCC nr. 23 din 25 iulie 2016, § 57).

45. De asemenea, independența sistemului judiciar în ansamblul său garantează independența individuală a judecătorilor. Aceasta trebuie să existe în raport cu societatea în general și cu părțile din orice litigiu asupra căruia judecătorii trebuie să se pronunțe. Independența judecătorilor nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul personal al judecătorilor, ci este o garanție împotriva presiunilor exterioare în luarea deciziilor, fiind justificată de necesitatea de a permite judecătorilor să-și îndeplinească rolul lor de gardieni ai drepturilor și libertăților omului. Astfel, independența judecătorului este un aspect fundamental al statului de drept și garanția unui proces echitabil (HCC nr. 23 din 25 iulie 2016, § 58).

46. Curtea menționează că normele constituționale privind statutul judecătorului trasează aceleași exigențe și principii consfințite și în actele internaționale care reglementează statutul și drepturile judecătorilor, garanțiile independenței acestora, reieșind din importanța justiției în apărarea statului de drept.

47. Astfel, potrivit *Principiilor de la Bangalore cu privire la conduita judiciară*, „judecătorul trebuie să își exercite funcția judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor și în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări și fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni și sub ce motiv” (Rezoluția ONU 2003/43 din 29 aprilie 2003).

48. În Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a stabilit că:

„5. Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor.

[...]

22. Principiul independenței justiției presupune independența fiecărui judecător în parte în exercitarea funcțiilor judiciare. Judecătorii trebuie să ia decizii în mod independent și imparțial și să poată acționa fără nici un fel de restricții, influențe nepotrivite, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea oricărei

autorități, fie chiar autorități judiciare. Organizarea ierarhică a jurisdicțiilor nu poate aduce atingere independenței individuale”.

49. Dimensiunea independenței judecătorilor este trasată și în Avizul nr. 1(2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni al Consiliului Europei (CCJE), potrivit căruia, în exercitarea atribuțiilor sale, judecătorul nu este angajatul nimănui; acesta este deținătorul unei funcții de stat. El este astfel în slujba legii și este răspunzător numai în fața acesteia. Faptul că judecătorul care soluționează un caz nu acționează conform unor dispoziții sau instrucțiuni venite de la o altă persoană, din afara sau din interiorul sistemului judecătoresc, este unul care nu trebuie demonstrat.

50. De asemenea, prin Avizul nr. 1(2001), CCJE a luat notă de amenințarea potențială pentru independența judiciară care ar putea apărea în cadrul ierarhiei judiciare interne. Acesta recunoaște că independența judiciară depinde nu numai de libertatea față de influențele externe nedorite, ci și de libertatea față de influențele nedorite, care ar putea rezulta în anumite situații din atitudinea altor judecători.

51. Asociația Europeană a Magistratilor, în Rezoluția din 27 septembrie – 2 octombrie 2006, a subliniat că: „Independența puterii judecătorești caracterizează în mod preeminent și necesar regula de drept, fiind o garanție fundamentală pentru un proces echitabil. În același timp, este un pilon fundamental al statului democratic și trebuie să fie respectată și întărită de către toate instituțiile statului, inclusiv de puterea legislativă”.

52. Independența judiciară urmează a fi tratată și prin prisma noțiunii de „tribunal independent” cuprinsă la articolul 6 din Convenția Europeană. Curtea Europeană a subliniat importanța independenței judecătorilor nu doar în raport cu influențele nejustificate din afara sistemului judiciar, dar și din interiorul acestui sistem (cauza *Parlov-Tkalčić v. Croația*, hotărârea din 22 decembrie 2009).

53. Pornind de la faptul că conceptele de independență și imparțialitate obiectivă sunt strâns legate între ele, Curtea Europeană a stabilit că în anumite circumstanțe acestea ar putea fi examinate împreună (cauza *Parlov-Tkalčić v. Croația*, hotărârea din 22 decembrie 2009; cauza *Oleksandr Volkov v. Ucraina*, hotărârea din 9 ianuarie 2013; cauza *Findlay v. Regatul Unit*, hotărârea din 25 februarie 1997).

54. Astfel, cu referire la garanțiile unui proces echitabil, Curtea Europeană a stabilit că imparțialitatea judecătorului se apreciază atât conform unei abordări subiective, care ia în considerare convingerile personale sau interesele judecătorului într-o cauză, cât și conform unui test obiectiv, care stabilește dacă judecătorul a oferit garanții suficiente pentru a exclude vreo îndoială motivată din acest punct de vedere (cauza *Demicoli v. Malta*, nr.13057/87, hotărâre din 27 august 1991, §40). Cu titlu de principiu, în cauza *Padovani v. Italia* (26 februarie 1993) Curtea Europeană a statuat că este fundamental ca într-o societate democratică tribunalele să inspire

încredere justițiabililor, art. 6 par. 1 din Convenție impunând ca fiecare instanță să fie imparțială.

55. Curtea Europeană a subliniat în mai multe rânduri că imparțialitatea personală a unui magistrat se prezumă până la proba contrară (*Hauschildt v. Danemarca*, 24 mai 1989).

56. În viziunea Comisiei de la Veneția, pentru a garanta independența puterii judecătorești, judecătorii trebuie să fie protejați împotriva oricărei influențe externe induse, iar în acest scop, ei ar trebui să beneficieze doar de imunitate funcțională (Raportul privind independența sistemului judiciar. Partea I: Independența judecătorilor). De asemenea, Comisia de la Veneția a subliniat că **„este esențială asigurarea posibilității exercitării funcțiilor în mod corespunzător de către judecători, fără ca independența acestora să fie compromisă de teama începerii urmăririi penale sau inițierii unei acțiuni civile de către partea vătămată, inclusiv de autoritățile statelor”** (CDL-AD (2014) 018, pct.37).

57. Curtea reține că, potrivit standardelor internaționale, imunitatea, de regulă, se acordă judecătorilor pentru asigurarea exercitării atribuțiilor de serviciu. Independența judiciară nu este o prerogativă sau un privilegiu acordat în interesul propriu al judecătorului, ci este un principiu fundamental, un element esențial al oricărui stat democratic, o condiție prealabilă a statului de drept și garanția fundamentală a unui proces echitabil. Independența judecătorilor trebuie să fie considerată ca o garanție a libertății, a respectării drepturilor omului și aplicării imparțiale a legii. Puterea judecătorească trebuie să fie independentă pentru a-și îndeplini rolul în raport cu celelalte puteri ale statului, societate în general și cu părțile la litigiu.

58. În același timp, oricât de importantă ar fi libertatea judecătorilor în exercitarea funcțiilor lor judiciare, aceasta nu înseamnă că judecătorii nu sunt responsabili.

59. Astfel, în Hotărârea nr.22 din 5 septembrie 2013, Curtea a menționat că independența judecătorului nu exclude angajarea responsabilității acestuia, ea fiind realizată sub rezerva unei prudențe determinate de necesitatea garantării libertății depline a judecătorului contra tuturor presiunilor induse.

3.2. Principii generale privind răspunderea penală a judecătorului pentru actele pronunțate

60. Curtea menționează că legiuitorul constituant, statuând că judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii, a consacrat independența judecătorului pentru a asigura excluderea oricărei influențe din partea altor autorități. Această garanție nu poate fi însă interpretată ca fiind de natură să determine lipsa responsabilității judecătorului. Legea Supremă, potrivit articolului 116 alin.(1), nu conferă

numai prerogative, ce stau la baza conceptului de independență, ci stabilește și anumite limite, care se circumscriu sintagmei „potrivit legii”.

61. De asemenea, articolul 116 alin. (6) din Constituție stabilește că sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

62. Comisia de la Veneția, în opinia *Amicus Curiae* (CDL-AD(2017)002), adoptată în cadrul celei de-a 110-a sesiuni plenare, a menționat că este necesară stabilirea unui echilibru între imunitate, ca mijloc de protecție a judecătorului împotriva presiunii excesive și a abuzului din partea puterilor statului sau a persoanelor fizice (imunitate), pe de o parte, și faptul că judecătorul nu este mai presus de lege (responsabilitate), pe de altă parte. Comisia de la Veneția a subliniat în mod constant faptul că judecătorii nu trebuie să beneficieze de imunitate generală, ci de imunitate funcțională pentru actele realizate în exercitarea funcțiilor lor judiciare. Acest lucru se datorează faptului că, în principiu, judecătorul trebuie să beneficieze de imunitate doar în cadrul exercitării funcțiilor sale legale. În cazul în care el comite o infracțiune în exercitarea funcțiilor, nu trebuie să se bucure de imunitate față de răspunderea penală (§17).

63. Curtea menționează că, deoarece într-o societate democratică judecătorul nu poate fi la adăpostul unei imunități absolute, se reliefează problema condițiilor și modalităților de angajare a răspunderii judecătorului. Astfel, trebuie remarcat faptul că, **deși standardele europene permit judecătorilor să fie trași la răspundere penală în exercitarea funcțiilor lor judiciare, pragul este destul de înalt.**

64. În acest sens, Curtea reține că potrivit Recomandării CM/Rec(2010)12:

„68. Nu poate fi antrenată răspunderea penală a unui judecător pentru modul de interpretare a legii, apreciere a faptelor sau evaluare a probelor, cu excepția cazurilor de rea-credință. [...]

70. Judecătorii nu trebuie să fie responsabili personal în cazul în care decizia lor este infirmată sau modificată într-o cale de atac. [...]

65. Statutul Universal al Judecătorilor, adoptat de către Uniunea Internațională a Judecătorilor (Taipei, 1999), prevede că atunci când este admisă răspunderea civilă și penală, acțiunea civilă îndreptată împotriva unui judecător, precum și aceea în materie penală, inclusiv arestarea, trebuie efectuate în condiții ce nu pot avea drept obiect exercitarea unei influențe asupra activității judiciare a acestuia.

66. În Avizul nr.3(2002), CCJE sprijină regula potrivit căreia judecătorii care, în exercitarea mandatului, comit fapte care ar fi considerate infracțiuni în orice circumstanțe (de exemplu, acceptă mită) nu pot invoca imunitatea într-un proces penal ordinar (pct.52). Referitor la cazurile abuzive ale judecătorilor, CCJE recomandă, în statele unde se poate demara o investigație sau o acțiune penală la solicitarea unei persoane particulare, ar trebui să existe un mecanism care să prevină sau să oprească astfel de

investigații sau acțiuni [...] dacă nu există fapte care să sugereze că judecătorul trebuie tras la răspundere penală (pct.54).

67. Totodată, în Avizul nr.18 (2015) privind poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă, CCJE a afirmat că **sarcinile de interpretare a legii, de analizare a probelor și de evaluare a faptelor, îndeplinite de un judecător pentru a soluționa cazurile, nu trebuie să dea naștere la răspunderea judecătorului, decât în cazuri de rea-credință, intenție, culpă sau neglijență gravă dovedită.**

68. Astfel, Curtea reține că simpla interpretare a legii, stabilirea faptelor sau aprecierea probelor de către judecători pentru a soluționa cauzele nu trebuie să genereze răspunderea civilă, penală sau disciplinară, chiar și în caz de neglijență ordinară. Judecătorii trebuie să aibă libertate neîngrădită pentru a soluționa cauzele imparțial, potrivit propriei lor convingeri și interpretări a faptelor, precum și în conformitate cu legea aplicabilă. Răspunderea civilă (sau penală) poate limita discreția unui judecător de a interpreta și de a aplica legea. Prin urmare, răspunderea judecătorilor nu trebuie să se extindă asupra interpretării legale pe care o adoptă în procesul de examinare judiciară. Doar erorile săvârșite în mod intenționat, cu abuzul deliberat sau, fără îndoială, cu neglijență repetată sau gravă ar trebui să se soldeze cu acțiuni disciplinare și sancțiuni, răspundere penală sau răspundere civilă.

69. Curtea reține că, deși există un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor, **intima convingere a judecătorului urmează să opereze în limita cadrului legal. Intima convingere a judecătorului în luarea unei decizii nu are sensul unei simple opinii subiective a judecătorului, ci acela al certitudinii dobândite de acesta în mod obiectiv, pe bază de probe indubitabile.**

70. Curtea menționează că aplicarea și interpretarea legii este esența funcției judiciare și reprezintă un element de bază al independenței judecătorului. Independența individuală a judecătorilor trebuie să permită fiecăruia dintre ei și fiecărui complet de judecată să facă un efort pentru a schimba practica stabilită - să adopte o altă decizie – atunci când crede că acest lucru este necesar a fi făcut într-un caz particular. Desigur, o astfel de încercare va fi făcută în mod deschis, iar judecătorul trebuie să prezinte argumente coerente cu privire la motivul pentru care cauza examinată este diferită de jurisprudența anterioară sau de ce raționamentul aplicat în jurisprudența anterioară ar trebui să fie modificat. Ulterior instanțele ierarhic superioare vor decide dacă urmează sau nu această argumentare nouă.

71. În general, judecătorul nu ar trebui să se limiteze doar la aplicarea jurisprudenței existente. Esența funcției sale constă în interpretarea reglementărilor legale în mod independent. Uneori, judecătorii sunt obligați să aplice și să interpreteze legislația contrară „*practicii judiciare naționale*

uniforme”, **când circumstanțele particulare ale speței o cer**. Astfel de situații pot apărea, de exemplu, ca urmare a aplicării unor tratate internaționale, precum și în cazul în care prin intermediul deciziilor instanțelor internaționale care supraveghează aplicarea tratatelor internaționale se solicită modificarea practicii judiciare naționale actuale. Interpretarea legii, pe care o poate face un judecător și care poate să nu fie conformă cu jurisprudența consacrată, nu trebuie să devină, în sine, un motiv pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare, cu excepția cazului în care această interpretare se face cu rea-credință, cu intenția de a obține un beneficiu sau de a prejudicia o parte la proces sau ca urmare a unei neglijențe grave. Chiar dacă judecătorii din instanțele inferioare trebuie, în general, să se ghideze de jurisprudența existentă, acestora nu ar trebui să le fie interzis să o conteste, în cazul în care, în opinia lor, ei consideră că acest lucru este corect. Această idee este împărtășită de către Comisia de la Veneția în opinia sa *Amicus Curiae* (CDL-AD(2017)002).

72. Comisia de la Veneția a afirmat că este posibilă constatarea lipsei de profesionalism a judecătorului **numai în caz de manifestare insistentă a unei rezistențe împotriva unei practici consolidate**, care să determine în mod repetat soluții distincte în cazurile în privința cărora există deja o jurisprudență clară și bine stabilită (Avizul cu privire la actele normative și răspunderea disciplinară și evaluarea judecătorilor din „Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei” (2015)).

73. În acest sens, și Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (*Unedic v. Franța, 2008, § 74; Legrand v. Franța, 2011*), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (*Atanasovski v. Macedonia, 2010, § 38*).

74. De asemenea, potrivit raționamentelor Curții Europene expuse în cauza *Chevrol v. Franța*, exercitarea deplinei jurisdicții de către o instanță presupune să nu renunțe la nici una din componentele funcției de a judeca. Așadar, refuzul unei instanțe sau imposibilitatea de a se pronunța în mod independent asupra anumitor aspecte cruciale pentru soluționarea litigiului, cu care a fost sesizată, ar putea constitui o încălcare a art. 6 § 1 din Convenția Europeană.

75. Concluzia care se impune în baza standardelor europene privind independența judecătorilor este că procesul de judecare a cauzei nu este și niciodată nu a fost o activitate pur mecanică. Din acest motiv, standardele europene cu privire la justiție protejează dreptul și obligația fiecărui judecător, indiferent de nivelul ierarhiei instanței judecătorești, de a-și exercita funcțiile de judecare a cauzelor liber de orice imixtiune, fie externă sau internă.

76. Aspectul non-mecanic de judecare a cauzei presupune faptul că **răspunderea individuală pentru exercitarea funcțiilor judiciare nu trebuie să depindă doar de soluția pronunțată pe această cauză în instanța superioară.** Răspunderea ar trebui să fie legată mai cu seamă doar de respectarea de către judecător a standardelor de conduită profesională, etică și respectarea procedurilor legale. **Simplul fapt că o hotărâre judecătorească este anulată în instanța superioară nu înseamnă că judecătorul din instanța inferioară a încălcat standardele profesionale sau a încălcat legea.**

77. În Raportul despre situația privind sistemul judiciar și a judecătorilor în cadrul statelor membre ale Consiliului Europei nr. 2(2015), CCJE a subliniat că, deși anchetele penale în ceea ce privește judecătorii nu sunt ilegale și nu există imunitate generală pentru judecători, autoritățile trebuie să respecte, să garanteze și să asigure buna funcționare a sistemului judiciar drept a treia putere a statului. În acest mod, măsurile de investigare, care ar putea avea ca efect împiedicarea sau obstrucționarea funcționării procedurilor judiciare, trebuie utilizate cu cea mai mare grijă de către orice organ de urmărire penală.

78. Curtea reține că independența justiției implică un statut special al judecătorilor, care trebuie protejați împotriva subiectivismului organelor de urmărire penală competente, care le-ar putea afecta credibilitatea. Tocmai de aceea **legiuitorul a stabilit o procedură distinctă și riguroasă de atragere a judecătorului la răspundere penală, rolul determinant fiindu-i atribuit în acest proces Consiliului Superior al Magistraturii, în calitate de garant al independenței justiției.**

79. Curtea menționează că **independența judecătorească impune condiția ca judecătorii să fie protejați de influența din partea altor puteri ale statului și ca fiecare judecător să beneficieze de libertate profesională în interpretarea legii, în evaluarea faptelor și aprecierea probelor în fiecare caz individual.** Prin urmare, deciziile eronate trebuie să poată fi corectate prin intermediul căilor de atac și nu pot avea drept consecință responsabilizarea individuală a judecătorilor. Or, rolul căilor de atac este anume de a îndrepta eventualele greșeli ale instanțelor inferioare. În calitate de excepții, pot servi doar cazurile în care, în procesul de luare a deciziilor, judecătorii au acționat cu rea-voință sau au admis o omisiune gravă. Aceeași opinie este împărtășită de către Comisia de la Veneția.

80. În continuare, Curtea reține că Parlamentul este liber să decidă cu privire la politica penală a statului, în virtutea prevederilor art.60 alin. (1) din Constituție, în calitate de unică autoritate legiuitoare a țării. Totodată, Curtea reține că nu are competența de a se implica în domeniul legiferării și al politicii penale a statului, orice atitudine contrară constituind o imixtiune în competența acestei autorități constituționale.

81. Astfel, Curtea recunoaște că, în acest domeniu, legiuitorul se bucură de o marjă de apreciere destul de întinsă, având în vedere că acesta se află

într-o poziție care îi permite să aprecieze, în funcție de o serie de criterii, necesitatea unei anumite politici penale. Cu toate acestea, Curtea reține că, deși, în principiu, Parlamentul se bucură de o competență exclusivă în reglementarea măsurilor ce țin de politica penală a statului, această competență nu este absolută în sensul excluderii exercitării controlului de constituționalitate asupra măsurilor adoptate.

82. Curtea constată că incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale.

83. În acest sens, Curtea reține că **legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită**, Curtea fiind competentă să cenzureze opțiunea legiuitorului în cazul în care acestea contravin principiilor și exigențelor de rang constituțional.

84. În acest context, Curtea reține că, în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „*ultima ratio*”, care semnifică că legea penală este unica măsură ce poate atinge scopul urmărit, altele de ordin civil, administrativ, disciplinar etc. fiind ineficiente în realizarea acestui deziderat.

85. În aceeași ordine de idei, Curtea reține că, din perspectiva principiului „*ultima ratio*” în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancțiunea penală.

86. Curtea subliniază că judecătorii nu pot fi constrânși să-și exercite atribuțiile sub amenințarea unei sancțiuni, fapt care poate influența în mod nefavorabil hotărârile ce urmează a fi adoptate. Or, în exercitarea atribuțiilor ce le revin, judecătorii trebuie să beneficieze de libertatea neîngrădită de a soluționa cauzele în mod imparțial, în conformitate cu prevederile legale în vigoare și propriile aprecieri, neafectate de rea-credință. Din aceste raționamente, **aprecierile judecătorului care au determinat adoptarea unei hotărâri într-o anumită cauză, hotărâre judecătorească care a fost anulată sau modificată, nu pot servi în calitate de temei decisiv pentru sancționarea judecătorului. Aplicarea actelor normative, fiind sarcina primară a instanțelor judecătorești, în cazul în care vine în contradicție cu respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei, devine imputabilă judecătorului doar în consecința exercitării atribuțiilor cu rea-credință sau neglijență la efectuarea actului de justiție.**

3.3. Aplicarea articolului 307 din Codul penal în raport cu principiile enunțate

87. Curtea reține că, potrivit articolului 307 din Codul penal, judecătorul poate fi tras la răspundere penală pentru pronunțarea cu bună-știință a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii.

88. Curtea constată că prin instituirea la art. 307 din Codul penal a sintagmei „*pronunțarea cu bună-știință*” legiuitorul a stabilit expres că judecătorul poate fi tras la răspundere penală pentru această componență de infracțiune doar exclusiv **în cazul în care este demonstrată intenția** acestuia de a pronunța **hotărârea, sentința, decizia sau încheierea contrar prevederilor legale**.

89. Curtea reiterează că judecătorii potrivit principiilor internaționale privind independența judecătorească, nu pot fi trași la răspundere penală pentru (1) *erori judiciare care nu implică reaua-credință* și (2) *diferențe în interpretarea și aplicarea legii*. Remediul principal pentru corectarea acestor greșeli este exercitarea căilor de atac, iar *casarea unei hotărâri de către instanțele superioare nu înseamnă în mod automat că judecătorul nu a acționat într-un mod profesionist*.

90. Curtea reține că faptul de a folosi o hotărâre judecătorească casată de către o instanță superioară ca motiv pentru determinarea ilegalității și atragerea la răspundere penală a judecătorului **nu corespunde în sine standardelor europene**.

91. Curtea reține, cu titlu de principiu, că responsabilitatea de a nu recurge **nejustificat** la articolul 307 din Codul penal împotriva judecătorilor și de a evita un **efect stigmatizant** asupra acestora, o au nu doar Procurorul General și instanțele de judecată, dar și, în special, **Consiliul Superior al Magistraturii**, în calitate de garant al independenței puterii judecătorești. Prin urmare, Consiliul Superior al Magistraturii, la autorizarea pornirii urmăririi penale în baza articolului 307 din Codul penal, este obligat să țină cont de faptul că răspunderea penală trebuie să rămână întotdeauna o măsură la care se recurge în ultimă instanță. Prin urmare, trebuie să se analizeze, de fiecare dată, dacă alte măsuri decât cele de ordin penal, de exemplu, sancțiuni de natură disciplinară, nu ar putea fi eficiente.

92. Curtea reține că **răspunderea penală a judecătorului în temeiul articolului 307 din Codul penal poate fi compatibilă cu principiul independenței judecătorului doar în urma unei interpretări restrictive și doar în baza unor probe incontestabile, care ar demonstra intenția judecătorului în emiterea actului judecătoresc contrar legii**.

93. Referitor la procesul de apreciere a probelor, în jurisprudența Curții Europene s-a conturat standardul „**dincolo de orice îndoială rezonabilă**” („*beyond reasonable doubt*”), care presupune că, pentru a putea fi pronunțată o soluție de condamnare, **acuzăția trebuie dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă** (a se vedea *cauza Bragadireanu v. România*, hotărârea din 6 decembrie 2006; *Orhan v. Turcia*, hotărârea din 18 iunie 2002; *Irlanda v. Regatul Unit*, hotărârea din 18 ianuarie 1978)

94. Existența unor probe dincolo de orice îndoială rezonabilă constituie o

componentă esențială a dreptului la un proces echitabil și instituie în sarcina acuzării **obligația de a proba toate elementele vinovăției de o manieră aptă să înlăture dubiul.**

95. În acest sens, Curtea menționează că, potrivit principiilor de drept procesual penal, sarcina probațiunii revine acuzării, **iar situația de dubiu este interpretată în favoarea celui acuzat** (*in dubio pro reo*). La pornirea urmăririi penale în baza articolului 307 din Codul penal și la pronunțarea sentinței de condamnare, organele de urmărire penală și instanța de judecată trebuie să își întemeieze convingerea privind vinovăția judecătorului pe baza unor probe sigure și certe, care nu lasă dubii referitor la vina inculpatului. Or, imputând fapta de pronunțare cu bună-știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii, trebuie să se dovedească înțelegerea caracterului prejudiciabil al faptei, previzibilitatea urmărilor prejudiciabile și dorința survenirii acestora.

96. Factorul volitiv al intenției săvârșirii faptei de la articolul 307 din Codul penal trebuie să exprime dorința survenirii unor consecințe contrare legii, judecătorul căruia i se impută fapta fiind sigur de certitudinea survenirii urmărilor.

97. Curtea reține, cu titlu de principiu, că **prevederile privind răspunderea penală a judecătorilor trebuie interpretate astfel, încât să protejeze judecătorii de orice imixtiune arbitrară în funcțiile lor judiciare.**

98. Curtea menționează că judecătorii din cadrul judecătoriilor, curților de apel și Curții Supreme de Justiție pot fi trași la răspundere penală în temeiul art. 307 din Codul penal **doar în cazul în care este probată indubitabil, dincolo de orice îndoială rezonabilă, intenția directă** în pronunțarea unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii.

99. În contextul celor enunțate, Curtea subliniază că atragerea la răspundere penală a judecătorilor în temeiul art. 307 din Codul penal în sine nu este contrară principiilor constituționale, atât timp cât prin mecanismul de atragere la răspundere penală sunt respectate garanțiile inerente independenței judecătorilor, orice dubiu fiind interpretat în favoarea judecătorului.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin.(1) lit. a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se respinge* excepția de neconstituționalitate ridicată de către completul Curții Supreme de Justiție pentru examinarea contestațiilor împotriva hotărârilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor, în dosarul nr.3-10/16.

2. *Se recunoaște constituțional* articolul 307 din Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18 aprilie 2002, *în măsura în care* judecătorii din cadrul judecătoriilor, curților de apel și Curții Supreme de Justiție pot fi trași la răspundere penală doar pentru pronunțarea cu *intenție* a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri *contrare legii*.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 28 martie 2017
HCC nr.12
Dosarul nr. 155g/2016*